

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2004/83
Karar Sayısı : 2008/107
Karar Günü : 21.5.2008
R.G. Tarih-Sayı :18.03.2009-27173

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Haluk KOÇ ve Selami YİĞİT ile birlikte 119 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 30.6.2004 günlü, 5204 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. ve 2. maddelerinin Anayasa'nın 2., 10., 11., 90. ve 128. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralları

5204 sayılı Yasa'nın iptali istenilen kuralları şöyledir:

"MADDE 1.- 14.6.1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 43 üncü maddesinin sonuna aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Öğretmenlik mesleği; adaylık döneminden sonra öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılır. Adaylık dönemini başarıyla tamamlayanlar mesleğe öğretmen olarak atanır.

Kariyer basamaklarında yükselmede kıdem, eğitim (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim), etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) puanları ile sınav sonuçları esas alınır. Değerlendirme 100 tam puan üzerinden yapılır. Değerlendirme puanının % 10'unu kıdem, % 20'sini eğitim, % 10'unu etkinlikler, % 10'unu sicil (iş başarımı) ve % 50'sini de sınav puanı oluşturur.

Kariyer basamaklarında yükselecekler değerlendirme puanlarına göre başarı sıralamasına alınır. Değerlendirmeye alınmak için sınav tam puanının en az % 60'ını almış olmak şartı aranır.

Sınav yılda bir defa olmak üzere ÖSYM'ce yapılır.

Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğretmenlerden uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamamlamış olan öğretmenlerden ise başöğretmenlik için sınav şartı aranmaz. Bu durumda olan öğretmenler kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) ölçütlerine göre değerlendirilir.

Öğretmenlik kariyer basamaklarında yüksелеceklerin gireceği sınav, sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi, hizmet içi eğitim veya lisansüstü eğitim nitelikleri, her bir değerlendirme ölçütüne ilişkin hususlar ve puan değerleri, alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) şartları ve puan değerleri, branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları, yükselmeye ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşleri alınarak Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Toplam serbest öğretmen kadro sayısı içinde, başöğretmen oranı % 10, uzman öğretmen oranı % 20'dir. Bakanlar Kurulu bu oranları bir katına kadar yükseltmeye yetkilidir."

"MADDE 2.- 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesinin "II- Tazminatlar" kısmının "B- Eğitim, Öğretim Tazminatı" bölümünün birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Birinci fıkra da sayılanlardan ayrıca;

- a) Başöğretmen unvanını kazanmış olanlara % 40'ına,
- b) Uzman öğretmen unvanını kazanmış olanlara % 20'sine,"

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın 2., 10., 11., 90. ve 128. maddelerine dayanılmış, 7. maddesi ilgili görülmüştür.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Mustafa BUMİN, Haşım KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün katılımlarıyla 8.9.2004 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen Yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 5204 Sayılı Yasa'nın 1. Maddesiyle 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesine Eklenen Fıkraların İncelenmesi

1) Birinci Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, 5 Ekim 1966 İLO-Unesco Ortak Belgesindeki Öğretmenlerin Statüsüne İlişkin Tavsiye Kararında ve 14.6.1973 günlü, 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinde öğretmenliğin özel bir uzmanlık mesleği olduğunun belirtilmesine rağmen öğretmenlik mesleğinin kariyer basamaklarına ayrılmasına ilişkin kuralın, Anayasa'nın 90. maddesine, kazanılmış hakları ortadan kaldırması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin birinci fıkrasında, öğretmenlik mesleği; adaylık döneminden sonra öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılmakta, adaylık dönemini başarıyla tamamlayanların mesleğe öğretmen olarak atanması öngörülmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi, *"Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır. Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkan verecek biçimde düzenlenir."* şeklinde iken 5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle, 43. maddenin üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere yedi fıkra eklenerek öğretmenlik mesleğinin kariyer basamaklarına ayrılması esası kabul edilmiştir.

5204 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı ve seçkin bir ortağı yapmada en önemli unsurlar arasında yer alan öğretmenlerin kıdem, eğitim ve iş başarımları esas alınarak, meslekî ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, niteliklerinin iyileştirilmesi, statülerinin yaptıkları görevin önem, güçlük ve sorumluluk derecesi çerçevesinde olması gereken seviyeye yükseltilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin konuyla ilgili gerekçesinde ise öğretmenler için bilgide ve iş başarımında yarışmayı ön plana çıkaracak bir teşvik sisteminin kurulması gereğinin duyulduğu, bunun sonucu olarak da adaylık döneminden sonra öğretmenlik mesleğinin, öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olarak üç kariyer basamağına ayrıldığı ve öğretmenlerin meslekî ve kişisel gelişimlerine imkân ve fırsat tanındığı ifade edilmiştir.

1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinin birinci fıkrasında özel bir ihtisas mesleği olduğu belirtilen öğretmenliğin kuralla kariyer basamaklarına ayrılması, yasa koyucunun takdir alanı içerisinde olduğu gibi, getirilen yükselme sisteminin kamu personel rejiminde aranan unsurlardan birisi olan *"kariyer"* esasıyla da uyumlu bulunduğu açıktır.

Öte yandan, 5204 sayılı Yasa'nın gerekçesinde belirtilen hedeflerin yanında mesleği çekici kılmayı amaçlayan bu sistemde öğretmenler bir hak kaybına da uğramamaktadırlar.

Bu nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2) İkinci Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, kariyer basamaklarında yükselmede getirilen ölçütlerin birinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 2., 11. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verilebilir. İptali istenen kural, konuyla ilgili görülen Anayasa'nın 10. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin ikinci fıkrasında, *"Kariyer basamaklarında yükselmede kıdem, eğitim (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim), etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) puanları ile sınav sonuçları esas alınır. Değerlendirme 100 tam puan üzerinden yapılır. Değerlendirme puanının % 10'unu kıdem, % 20'sini eğitim, % 10'unu etkinlikler, % 10'unu sicil (iş başarımı) ve % 50'sini de sınav puanı oluşturur."* denilmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik eylemli değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanılarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesi durumunda Anayasa'nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz.

Kariyer basamaklarında yükselmedeki ölçütlerden olan *"hizmet içi eğitim"* ile ilgili olarak 1739 sayılı Yasa'nın 48. maddesinde, *"Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir. Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir. Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin, öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir."* hükmü yer almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı yıllık hizmet içi eğitim planına göre eğitim alacak öğretmenler ve sayıları belirlenerek hizmet içi eğitim gerçekleştirilmektedir. Uygulamada mahalli hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılacak öğretmenler valilik, Bakanlık tarafından yapılan hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılacak olanlar ise Bakanlık onayı ile tespit edilmektedir.

Bu düzenlemelerden kariyer basamaklarında yükselmedeki değerlendirme puanının % 20'lik eğitim kısmı içerisinde yer alan hizmet içi eğitime katılmada öğretmenin iradesinin belirleyici olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun, hizmet içi eğitim almak üzere görevlendirilmiş öğretmenlerin, bu kapsama alınmayanlara göre kariyer basamaklarındaki değerlendirmede öne geçmelerine ve aynı hukuksal konuma sahip öğretmenler arasında eşitsizliğe yol açacağı açıktır. Hizmetiçi eğitime katılacakların saptanmasında bu eşitsizliği giderici objektif kriterlerin yasada yer almaması nedeniyle kuraldaki "*hizmet içi eğitim*," ibaresi Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın kalan bölümünde yer alan kariyer basamaklarında yükselmeye esas alınacak değerlendirmede kıdem, lisansüstü eğitim, etkinlikler ve sicil puanları ile sınav sonucu ölçütlerinin, öğretmenin çalışmasına ve çabasına bağlı olarak objektif nitelik taşıdığı ve öğretmenler arasında eşitsizliğe yol açmadığı anlaşıldığından kuralın kalan bölümü Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın kalan bölümünün reddine ilişkin olarak Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

3) Üçüncü Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, kariyer basamaklarında değerlendirmeye alınmak için sınav tam puanının esas alınmasının birinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 2., 11. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin üçüncü fıkrasında, "*Kariyer basamaklarında yükselecekler değerlendirme puanlarına göre başarı sıralamasına alınır. Değerlendirmeye alınmak için sınav tam puanının en az % 60'ını almış olmak şartı aranır.*" denilmektedir.

Kariyer basamaklarında yükseleceklerin değerlendirme puanlarına göre başarı sıralamasına alınmaları sınav sisteminin bir gereğidir. Değerlendirme için öngörülen sınav tam puanının % 60'ının alınması koşulu da, yasa koyucunun takdir alanı içerisinde değerlendirmeyi gerektiren bir konudur.

Bu nedenle, kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

4) Dördüncü Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, sınavın yapılmasına ilişkin kuralın birinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 2., 11. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin dördüncü fıkrasında, "*Sınav yılda bir defa olmak üzere ÖSYM'ce yapılır.*" hükmü yer almaktadır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 6. maddesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip olduğu belirtilen Yükseköğretim Kuruluna bağlı olarak kurulan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin (ÖSYM), anılan Yasa'nın 10. maddesinde Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslar çerçevesinde istek üzerine yükseköğretim kurumlarına anket, doçentlik sınavları dahil her düzeyde sınav ve değerlendirme işlerini yapacağı öngörülmüştür.

Kuralda, kariyer basamaklarında ölçüt olan sınavın özerkliğe sahip Yükseköğretim Kuruluna bağlı ÖSYM tarafından yapılmasının öngörülmesinin objektif kriterlere göre sınavın yapılması amacını taşıdığı ve sınava girecekler bakımından güvence niteliğinde olduğu açıktır. Sınavın yılda bir defa olması da, yasa koyucunun takdir alanı içerisinde değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Bu nedenle, kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

5) Beşinci Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, kariyer basamaklarında yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamlamış olanlara sınavdan muafiyet getirilmesinin birinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 2., 11. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin beşinci fıkrasında, "*Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğretmenlerden uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamamlamış olan öğretmenlerden ise başöğretmenlik için sınav şartı aranmaz. Bu durumda olan öğretmenler kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) ölçütlerine göre değerlendirilir.*" denilmektedir.

Kuralda yer alan "*hizmet içi eğitim,*" ibaresi, ikinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesinin (t/1) nolu bendine göre yüksek lisans, bir lisans öğretimine dayalı, eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir; (t/2) bendine göre doktora ise lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisans veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa

dayalı en az dört yarı yıllık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış öğretmenlerin, bilgilerinin ve uzmanlaşmış araştırmacı niteliklerinin artacağı gözetildiğinde sınavdan elde edilmek istenilen amaca bu yolla ulaşılabileceği açıktır. Bu nedenle anılan kişilerin sınavdan muaf tutulmalarında Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın kalan bölümünün reddine ilişkin olarak Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

6) Altıncı Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, kuralla yönetmeliğe bırakılan konuların Anayasa'nın 128. maddesindeki "*diğer özlük işleri*" ibaresi içinde kaldığı ve yasayla düzenlenmesi gerektiği, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 128. maddesine aykırı olduğu, ayrıca birinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 2., 11. ve 90. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verilebilir. İptali istenen kural, konuyla ilgili görülen Anayasa'nın 7. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin altıncı fıkrasında, "*Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükseleceklerin gireceği sınav, sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi, hizmet içi eğitim veya lisansüstü eğitim nitelikleri, her bir değerlendirme ölçütüne ilişkin hususlar ve puan değerleri, alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) şartları ve puan değerleri, branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları, yükselmeye ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşleri alınarak Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.*" hükmü yer almaktadır.

Kuralda yönetmeliğe bırakılan "*sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi*", "*alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem*", "*branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları*," ve "*ile diğer hususlar*" ibareleri kariyer basamaklarında yükselme hakkından yararlanabilmeye ilişkindir.

Anayasa'nın 7. maddesine göre Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez. Anayasa'nın 124. maddesinin birinci fıkrasına göre, yönetmelikler, kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkarılabilir.

Yasayla düzenleme, konunun tüm ayrıntılarının yasayla belirlenmesini değil, temel ilkelerin, ölçü ve sınırların yasada gösterilip uzmanlık ve teknik konulara yönelik ayrıntıların düzenlenmesinin yürütme organına bırakılmasını ifade eder. Yasada, yönetmelikle düzenlenecek konuların çerçevesinin, Anayasa yargısı bağlamında denetime olanak verecek biçimde düzenlenmiş olması gerekir. Kuraldaki *"sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi", "alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem," "branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları," ve "ile diğer hususlar"* ibarelerinin belirlenmesinde belirtilen çerçeveye yer verilmediği açıktır. Bu nedenlerle kuraldaki anılan ibareler Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Kuralın kalan bölümü ise yönetmelikte düzenlenebilecek nitelikte konulara ilişkindir ve Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın kalan bölümünün reddine ilişkin olarak Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11., 90. ve 128. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

7) Yedinci Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde kuralın, yüzde sınırlaması getirmekle, bunun dışında kalan kısmın üzerinden 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen uzmanlık unvanının geri alınması anlamına geleceği, bunun Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu, ayrıca birinci fıkra için belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 11. ve 90. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin yedinci fıkrasında, *"Toplam serbest öğretmen kadro sayısı içinde, başöğretmen oranı % 10, uzman öğretmen oranı % 20'dir. Bakanlar Kurulu bu oranları bir katına kadar yükseltmeye yetkilidir."* denilmektedir.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle getirilen kariyer basamaklarında yükselme sistemi, öğretmenlerin, nitelik ve statülerinin iyileştirilmesine özel önem verilmesi temeline dayanmakta ve öğretmenlerin kıdem, eğitim ve iş başarımları esas alınarak, meslekî ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, niteliklerinin iyileştirilmesi, statülerinin yaptıkları görevin önem, güçlük ve sorumluluk derecesi çerçevesinde olması gereken seviyeye yükseltilmesini amaçlamaktadır.

Kuralda, kariyer basamaklarında yükselme koşullarının tümünü sağlasa bile, % 20 ve % 10'luk sınırlama nedeniyle bütün öğretmenler yükselme olanağına sahip olamayacaklardır. Bakanlar Kurulu'na tanınan bu oranları bir katına kadar yükseltme yetkisinin kullanılmasında da aynı sonuçla karşılaşılabilir.

Anılan oranlar dolduğunda geride kalan öğretmenler, boşalma olana kadar yüzde yüz başarı elde etseler bile, uzman ve/veya başöğretmen hakkını elde edemeyeceklerdir. Bu durum ise yığılmalara, tıkanmalara ve çalışma hayatında olumsuzluklara neden olabilecektir. Öngörülen kontenjanlardaki yüzdelere giren son kişilerle aynı değerlendirme puanına sahip

olanların kontenjan dışında kalmaları hali hukuk devleti ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Bu nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Haşim KILIÇ bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B- 5204 Sayılı Yasa'nın 2. Maddesiyle 14.7.1965 günlü, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. Maddesine Eklenen Fıkranın İncelenmesi

Dava dilekçesinde, öğretmenlik mesleğinin kariyer basamaklarına ayrılmasının Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine, eşit işe eşit ücret ilkesini kaldırdığı için de Anayasa'nın 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5204 sayılı Yasa'nın 2 maddesiyle, 14.7.1965 günlü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin "*II- Tazminatlar*" kısmının "*B- Eğitim, Öğretim Tazminatı*" bölümünün birinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen fıkra ile başöğretmen unvanını kazanmış olanlara % 40'ına, uzman öğretmen unvanını kazanmış olanlara % 20'sine kadar miktarda ödeme yapılması öngörülmektedir.

Kuralla, kariyer basamaklarında yükselmeye başarılı olanlara mali katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Getirilen mali olanak, öğretmenlerin bu sistemdeki performanslarını artırmada teşvik niteliği taşımakta olup, öğretmenler için bir hak kaybına neden olmamaktadır. Ayrıca kuralla, farklı kariyer basamaklarındaki kişilere farklı ücret verilmesi sonucu doğmasında eşitlik ilkesine de aykırılık söz konusu değildir.

Bu nedenle kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın, Anayasa'nın 11. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

V- İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında, Yasa'nın belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, bunların da Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinin sonuna eklenen altıncı fıkranın, iptal edilen ibareleri nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan kalan bölümünün de 2949 sayılı Yasa'nın 29. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptali gerekir.

VI- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

30.6.2004 günlü, 5204 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un:

A) 1- 1. maddesiyle 14.6.1973 günlü, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinin sonuna eklenen;

a- Birinci fıkraya,

b- İkinci fıkranın "... hizmet içi eğitim, ..." ibaresi dışında kalan bölümüne,

c- Üçüncü fıkraya,

d- Dördüncü fıkraya,

e- Beşinci fıkranın "... hizmet içi eğitim, ..." ibaresi dışında kalan bölümüne,

2 - 2. maddesiyle 14.7.1965 günlü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin "II- Tazminatlar" kısmının "B- Eğitim, Öğretim Tazminatı" bölümünün birinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen fıkraya,

yönelik iptal istemleri, 21.5.2008 günlü, E. 2004/83, K. 2008/107 sayılı kararla reddedildiğinden, bu fıkra ve bölümlere ilişkin YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE,

B) 1. maddesiyle 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinin sonuna eklenen;

1- İkinci fıkrada yer alan " ... hizmet içi eğitim, ..." ibaresine,

2- Beşinci fıkrada yer alan " ... hizmet içi eğitim, ..." ibaresine,

3- Altıncı fıkraya,

4- Yedinci fıkraya,

ilişkin iptal hükümlerinin süre verilerek yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu fıkra ve ibarelere yönelik YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE,

21.5.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VII- İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, kanun hükmünde kararname ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi İptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez*" denilmekte, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun'un 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da bu kural tekrarlanmaktadır. Maddenin beşinci fıkrasında ise Anayasa Mahkemesi'nin, iptal halinde meydana gelecek hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlâl edici mahiyette görmesi halinde yukarıdaki fıkra hükmünü uygulayacağı belirtilmektedir.

5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin iptal edilen fıkra ve ibarelerinin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince iptal hükümlerinin, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VIII- SONUÇ

30.6.2004 günlü, 5204 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un:

A- 1. maddesiyle 14.6.1973 günlü, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinin sonuna eklenen;

1- Birinci fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- İkinci fıkranın;

a- " ... hizmet içi eğitim, ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b- Kalan bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3- Üçüncü fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

4- Dördüncü fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

5- Beşinci fıkranın;

a- " ... hizmet içi eğitim, ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b- Kalan bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

Altıncı fıkranın;

a- " ... sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi, ...", "... alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem, ...", " ... branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları, ...", "... ile diğer hususlar ..." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b- Kalan bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

7- Yedinci fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- 2. maddesiyle 14.7.1965 günlü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin "II- Tazminatlar" kısmının "B- Eğitim, Öğretim Tazminatı" bölümünün birinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Mustafa YILDIRIM, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C- 1. maddesiyle 1739 sayılı Yasa'nın 43. maddesinin sonuna eklenen altıncı fıkranın, iptal edilen ibareleri nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan kalan bölümünün de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- İptal edilen fıkra ve ibarelerinin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince iptal hükümlerinin,

Esas Sayısı : 2004/83
Karar Sayısı : 2008/107

KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK BİR YIL SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

21.5.2008 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN	Mustafa YILDIRIM

Üye	Üye	Üye
A. Necmi ÖZLER	Serdar ÖZGÜLDÜR	Şevket APALAK

Üye	Üye
Serruh KALELİ	Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY YAZISI

30.6.2004 günlü, 5204 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un gerekçesinde, Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı ve seçkin bir ortağı yapmada en önemli unsurlar arasında yer alan öğretmenlerin kıdem, eğitim ve iş başarımları esas alınarak, meslekî ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, niteliklerinin iyileştirilmesi, statülerinin yaptıkları görevin önem, güçlük ve sorumluluk derecesi çerçevesinde olması gereken seviyeye yükseltilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

Madde gerekçelerinde ise, düzenlenen hükümler ile öğretmenlik mesleğine dinamizm kazandırılmasının amaçlandığı, göreve ilk başladığı günden, emekli oluncaya kadar geçen meslek hayatı süresince öğretmen sıfatı dışında başka bir kategoride değerlendirilmeyen öğretmenlerin, Devlet memurluğu statüsünün gereği hak ve menfaatlerindeki doğal gelişmeler ile bazı kişisel yaklaşımlar dışında yenileşme ve gelişme yönünden teşvik edilmemelerinin Devletimiz ve Milletimizin geleceği bakımından bir zorunluluk olarak görüldüğü, öğretmenler için bilgide ve iş başarımında yarışmayı ön plana çıkaracak bir teşvik sisteminin kurulmasına duyulan ihtiyaç nedeniyle adaylık döneminden sonra öğretmenlik mesleğinin; öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olarak üç kariyer basamağa ayrıldığı ve öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerine imkan ve fırsat verilmesine çalışıldığı belirtilmiştir.

Kanun'un 1. maddesinin yedinci fıkrasında iptaline karar verilen düzenleme ile, toplam serbest öğretmen kadro sayısı içinde, başöğretmen oranı % 10, uzman öğretmen oranı %20 ile sınırlandırılmış, Bakanlar Kurulu'nun bu oranları bir katına kadar yükseltmeye yetkili olduğu belirtilmiştir.

Öğretmenlerin uzman ve başöğretmen olmaları, Yasa'nın 2. maddesi gereğince, mali bir külfet meydana getirmektedir. 1. maddenin yedinci fıkrasındaki sınırlama bundan kaynaklanmaktadır.

Kariyer basamaklarında yükselme sisteminin temel amacı, öğretmenlerin niteliklerini artırmaktır. 5204 sayılı Yasa'nın 2. maddesinde getirilen malî olanak, yalnızca öğretmenlerin bu sistemdeki performanslarını artırmada sembolik bir teşvik niteliği taşımaktadır.

Anayasa'ya uygun olmak kaydıyla yasakoyucunun kamu görevlilerinin statülerine ilişkin yeni kurallar koyma ya da var olan kuralları değiştirme yetkisinin bulunduğu kuşkusuzdur. Belirli önemde bazı kamu hizmetlerinin özelliklerini gözeterek gerçekleştirdiği bu tür düzenlemeler yasakoyucunun, anayasal ilkelere bağlı kalmak ve hizmetin gereklerini dikkate almak koşuluyla takdir yetkisi içinde kalan yasama işlemleridir. Bu bağlamda toplam serbest öğretmen kadro sayısı içinde, başöğretmen oranının % 10, uzman öğretmen oranının % 20 ile sınırlandırılması da yasama organının takdirinde olan bir husus olarak görülmelidir. Yasakoyucu, seviye ve kaliteyi yükseltmek amacıyla getirdiği yeni sistemin ortaya çıkaracağı mali yükü göz önünde bulundurarak bu alandaki takdirini başöğretmen ve uzman öğretmen kadro sayılarının sınırlandırılması yönünde kullanmış ve kadrolardaki tıkanıklığı belli ölçüde giderecek bir tedbir olarak Bakanlar Kurulu'nun bu oranları bir katına kadar yükseltmeye yetkili olduğunu da hükme bağlamıştır.

Bu nitelik ve yapısıyla yasakoyucunun, eğitim hizmetinin gereklerini, Devletin olanak ve ihtiyaçlarını da gözetmek suretiyle başöğretmen ve uzman öğretmen kadro sayılarını sınırlandırması takdir yetkisi kapsamında görülmesi gereken bir tutumdur. Aksine düşünce yasakoyucunun takdir yetkisini çok dar bir çerçeveye hapsedilmesi anlamına gelecektir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasa'nın ve yasakoyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukukun genel ilkelerinden birisini oluşturmaktadır. Kazanılmış hak, özel hukuk ve kamu hukuku alanlarında genel olarak, bir hak sağlamaya elverişli nesnel yasa kurallarının bireylere uygulanması ile onlar için doğan özel hakkın korunması anlamında kabul edilmelidir. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın, yeni yasadaki önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekmektedir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır. Bir statüye bağlı olarak ileriye dönük, beklenen haklar, kazanılmış hak niteliği taşımamaktadır. Bu nedenle, 5204 sayılı Kanun'un 1. maddesinin yedinci fıkrasında iptaline karar verilen düzenleme ile yasakoyucunun, eğitim hizmetinin gereklerini, Devletin olanak ve ihtiyaçlarını da gözetmek suretiyle başöğretmen ve uzman öğretmen kadro sayılarını sınırlandırması nedeniyle ihlal edilen kazanılmış bir hakkın varlığından söz etmek mümkün değildir.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen "Yasa önünde eşitlik ilkesi" hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

5204 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten sonra gerekli koşulları sağlayarak belirlenen kontenjanlara dahil olacak öğretmenlerle, kontenjan fazlası durumunda olan öğretmenler aynı hukuksal konumda bulunmadıklarından eşitlik karşılaştırmasına esas alınamazlar.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olmadığı ve iptal isteminin reddine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Başkan

Haşim KILIÇ

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. maddesinde eğitim ve öğretimin Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı; ilköğretimin kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve Devlet okullarında parasız olduğu; eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütüleceği belirtilmiştir. Anayasanın 58. maddesinde de Devletin, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alacağı vurgulanmıştır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinin sonuna eklenen fıkralar ve 657 sayılı devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin sonuna eklenen fıkra ile öğretmenlik mesleğinin "öğretmen", "uzman öğretmen" ve "başöğretmen" olarak üç kariyer basamağına ayrılması, bunlara farklı ödemeler yapılması öngörülmüştür.

Öğretmenlik, çocukları ve gençleri bilgili, aydın, topluma ve insanlığa yararlı bireyler olarak yetiştirme mesleğidir. Kültürümüzde, öğretmeyi ve öğretmenliği yücelten pek çok özdeyiş bulunduğu gibi, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder de "Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir" diyerek bu mesleğin mensuplarını onurlandırmıştır. Öğretmenlik sıradan bir bürokratik görev olmayıp, önemli ölçüde pedagojik bilgi ve beceriye dayalı, eğitim ve öğretim hizmetinden yararlanan grubun zihinsel, sosyal, psikolojik ve ekonomik koşullarına göre "insan" unsurunun son derece önem kazandığı bir etkinliktir. Her öğretmen kendi branşında uzman olup, bu bilgisini öğrencilerine aktarmadaki başarısı da öğretmenin ustalığını belirleyen başlıca etkidir. Henüz birkaç yıllık bir öğretmen son derece iyi öğrenciler yetiştirirken, yılların öğretmeni olan birinin aynı derecede başarılı olamaması, hatta aynı özveri ve gayreti göstermemesi de mümkündür. Öğrenci yetiştirmekteki ustalık ve becerinin, öğretmenin taşıdığı ünvanla ölçülmesi olanaklı değildir. Bu nedenle öğretmenlerin, "yalnızca öğretmen", "uzman" ve "başöğretmen" şeklinde, oranları yasayla belirlenmiş gruplara bölünmesi, tabir caizse bir nevi "kota sistemi" getirilmesi, öğretmenliği sadece belli kıdeme ve sınav sonuçlarına göre terfi edilebilen bürokratik bir kamu hizmetine dönüştürecek, öğretmenle öğrenci arasında olması gereken sevgi, saygı ve güven ortamını zedeleyebilecek, sonuç olarak Anayasa'nın öngördüğü eğitim amaç ve hedeflerinin özüne aykırılık oluşturmaktadır.

Öte yandan öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi ve kıdemli veya başarılı öğretmenlere daha geniş olanaklar tanınması için, yasa koyucunun önünde, Anayasa'ya aykırılık taşımadan da düzenlemeler yapılabilecek çok geniş bir takdir alanı bulunmaktadır.

Yukarıdaki nedenlerle, iptali istenen tüm yasa kurallarının Anayasa'nın 42. maddelerine aykırı oldukları ve iptal edilmeleri gerektiği düşüncesindeyim.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

30.06.2004 günlü, 5204 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un;

1)1. maddesi ile 14.06.1973 gün ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43 üncü maddesinin üçüncü fıkrasından sonra gelmek üzere yedi fıkra eklenmiştir. Buna göre "Öğretmenlik mesleği" adaylık döneminden sonra öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılmakta, kariyer basamaklarında yükselme koşulları ise kıdem, eğitim, etkinlikler, sicil, sınav sonuçlarına göre değerlendirilmekte, sınav konusunda iki ayrı muafiyet durumu olduğu belirtilmektedir. Madde ile eklenen 6. fıkrada ise bütün maddeyi kapsayacak şekilde; "Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükseleceklerin gireceği sınav, sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi, hizmetiçi eğitim veya lisansüstü eğitim nitelikleri, her bir değerlendirme ölçütüne ilişkin hususlar ve puan değerleri, alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem, hizmetiçi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) şartları ve puan değerleri, branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları, yükselmeye ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşleri alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir." denilmektedir.

Anayasa'nın 7. maddesinde; "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez." hükmü yer almıştır.

Anayasa'nın "Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler" başlıklı 128. maddesinin ikinci fıkrasında ise; "Memurların diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir." denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında da belirtildiği gibi açıkça Kanunla düzenleneceği belirtilen konularda Yasa ile yetkili kılınmış olsa dahi yürütmenin kural koyma yetkisi yoktur ve bu sınır aşılarak yapılan düzenlemeler Anayasa'ya aykırılık oluşturur.

Bu durumda, Kanunla düzenlenmesi gereken konuların yönetmelikle düzenlenmesini öngören dava konusu kural, Anayasa'nın 7. maddesi ve 128. maddesinin ikinci fıkrasına aykırıdır.

2) 2. maddesi ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin "II-Tazminatlar" kısmının "B-Eğitim, Öğretim Tazminatı" bölümünün birinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen fıkra ile "a) Başöğretmen ünvanını kazanmış olanlara %40'ına; b) Uzman öğretmen ünvanını kazanmış olanlara %20'sine" kadar tazminat verileceği hükme bağlanmaktadır. Madde hükmü ile 1. maddedeki düzenlenmeye göre öğretmenlik mesleğinin kariyer basamaklarına ayrılışı esas alınarak uzman öğretmen, başöğretmen için farklı oranlarda ilave "eğitim, öğretim tazminatı" verilmesi öngörülmektedir.

Yasa'nın 1. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptali gerektiği görüşümüz karşısında, bu maddeye istinaden yapılan kariyer ayrımının esas alınması suretiyle öğretmenlik mesleği için farklı oranlarda mali katkı sağlanmasını düzenleyen 2. madde hükmü de aynı gerekçe ile Anayasa'nın 7. maddesi ve 128. maddesinin ikinci fıkrasına aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle 30.06.2004 günlü, 5204 sayılı Yasa'nın 1. ve 2. maddelerinin Anayasa'nın 7. maddesi ve 128. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu ve iptali gerektiği düşüncesiyle verilen karara karşıyız.

Üye

Mustafa YILDIRIM

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

AZLIK OYU

İptali istenilen yasa kurallarıyla öğretmenlik kariyer basamaklarına ayrılmakta, yükselme ve bu nedenle girilecek sınavlara ilişkin ilkeler öngörülmektedir.

Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim ve öğretim hakkına özel önem verilmiş, eğitimin ve öğretimin çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yapılacağı vurgulanmış, 70. maddesinde kamu hizmetine alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilmeyeceği öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde anlam bulan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemlerinde hukuk kurallarına uygun davranan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına dayanan ve yargı denetimine açık olan devlettir. Hukuk devletinin bu amaçlar doğrultusunda ortaya çıkan ilkeleri arasında, güvenilirlik ile inanırılığı içeren öngörülebilirlik ve kazanılmış haklara saygı da yer almaktadır. 10. maddede öngörülen eşitlik de Anayasa'nın temel ilkelerindendir.

Eğitim ve öğretimin sunum ve yürütülmesinde ana görev üstlenen öğretmenliğin, işlev ve kazanım bakımından yerleşik ve boyutlu özelliklerin varlığını gerektirdiğinde kuşku yoktur. İto-unesco Ortak belgesinde öğretmenlik için uzmanlığın ön koşul olduğu vurgulanmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu da öğretmenliğin uzmanlık mesleği olduğunu açıklamaktadır. Buna göre öğretmen olarak başlanılan kamu hizmeti için aranacak öncelikli nitelik, alanının uzmanı olunmasıdır. Alan ve pedagojik ile örülmüş lisans eğitimleri ve atanma ilkeleri bunun ön kabulleridir.

Çağdaş bilim ve eğitim ilkelerine göre yürütülecek olan eğitimi gerçekleştirecek olan ve uzman olduğunda 1739 sayılı Yasa'ya göre tartışma bulunmayan öğretmenlerin kariyerlerinin basamaklara ayrılması ve ayrıca öğretmenlerin bir bölümünün uzman olmadığı sonucunu verecek izlenime neden olunması, anayasal ilkenin özünde barındırdığı eğitimi yürüteceklerin niteliklerinden ve eğitimden kuşku duyulmaması yaklaşımıyla bağdaşmaz. Eş bir anlatımla, eğitim ve öğretimden yararlananlar kendilerine bilgi, görgü ve deneyim aktaranların aynı düzeyde öğretmenler olmasını arar ve bu konuda kuşku duymak istemez. Bu durum, yürütülen ve alınan hizmetin inanılabilirliğini ve güvenilirliğini sağlarken, öğrenme ve öğretme konusunda doğabilecek olumsuzlukların da önüne geçer. Ayrıca, kariyer basamaklarının yüzdelerle sınırlanmış olmasının, karara yansıdığı gibi hizmeti alanlar ve verenler yönünden sakıncaları çoğaltacağı da açıktır. Dahası kariyer basamakları Yasa'dan önce göreve başlayanların uzmanlık ve öğretmenlik konumlarını gerek işlevsel ve gerekse özlük hakları yönünden etkileyecek ve böylece kazanılmış haklarla da çelişir sonuçlar ortaya çıkartacaktır.

Belirtilen nedenlerle, öğretmenliğin kariyer basamaklarına ayrılması ile bu ayrımlara dayalı kuralların Anayasa'nın 2., 10. ve 42. maddelerine aykırılığından ötürü iptali gerekeceği oyuyla kararın bu kısımlarına karşıyım.

Üye

Şevket APALAK

KARŞIOY

İptali istenilen; 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesine, ek fıkralar getiren 5204 sayılı Yasa'nın 1. maddesi ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesinin birinci fıkrasına eklenen fıkralara bakıldığında,

Öğretmenlik mesleğinin öğretmen, uzman öğretmen ve branş öğretmeni olarak üç kariyer basamağına ayrıldığı, bilahare bu basamakları haketme ölçü ve değerlendirmelerinin nasıl yapılacağı ifade edilmektedir.

Öğretmenlik mesleği; 5204 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde de belirtildiği gibi gelişmiş ve bilgi toplumu olabilme yolunda genç kuşaklara çağdaş temellerde değer ve düşünceler ile üstün becerilerin kalıcı bir biçimde kazandırılması yolunda faaliyet göstermektir.

Ancak anılan meslek görevlisinin nitelik ve statülerini kariyer adı altında ayrıştırarak eğitim ve öğretimin iyileştirilmesi çabası olarak gösterilmesi, temel eğitimin zorunlu tarafı durumundaki eğitilen, yani öğrenci yönünden eğitimin eşit bilgi paylaşımı ve edinilmesi bağlamında eğitimde fırsat ve olanak eşitsizliğini de beraberinde getirmektedir.

Anayasa'mızın 42. maddesi eğitim ve öğrenim hak ve ödevini tanımlarken, Devletçe belirlenmiş eğitim hedefinde erişilmek istenen seviyeye uygun müfredat ve programların farklı statüde ve bilgi seviyesinde olan görevli öğretmenler tarafından değil, fırsat ve olanak eşitliği içinde herkese alanında bilgi sahibi öğretmenince verileceğini varsayarak ifade etmeye çalışmıştır.

Öğretmenin mesleği içinde kariyer edinmesi mesleki ve kişisel niteliklerinin gelişmesinin sağlanması, emeği karşılığında özlük haklarının da iyileştirmesi olarak doğru bir anayasal yaklaşım ise de, çabası yönetici kadroları ve özel eğitim ve korunma gereksinimli istisnai hal kapsamında eğitilenler ve eğitim görevini ifa edenler dışında, genelinde yaptıkları görev açısından durum ve konumlarında hiç bir farklılık olmayacak öğretmenler arası statüler bir ayrımcılık, öğretmenin yaptığı iş'in muhatapları yönünden de, aşağıda açıklanması zorunlu adil ve sosyal hukuk devletinde olmaması gereken yansımalar yaratacaktır.

Öğretmenler gibi, kamu görevi sayılan bazı meslek dallarındaki ihtisaslaşma, görev ağırlığına ve sorumluluğuna ilişkin rütbe ve sınıflamalar, hep görev yapanın karşılaştığı güçlüğe, hizmette geçen süre ve liyakatına, hizmet alanın özel ve teknolojik nedenlerle özel ihtiyacı gibi sebeplerle oluşturulmuş ise de örneğin kendi alanı olan matematik ya da tarih dersinde, öğretmen, uzman öğretmen, branş öğretmen ayrımının eğitim alan yönünden öğretmenlerince takip edilecek müfredat ve eğitim yolu sistem sapması olmayacağına ve yapamayacaklarına göre, katkıları ne olacak, nasıl ölçülecek, katkı kabul edilecek ise aynı dalda öğrencinin eğitimini branş öğretmen yerine, uzman öğretmenden alan yönünden adilliği tartışılmayacak mıdır' Adil olduğu söylenebilecek midir'

Devlet eli ile yapılan temel eğitim ve öğretimde farklı nitelikleri statü ile öne çıkarılan derecelendirilmiş öğretmenlerce verilecek eğitimde, yöresel farklı kuşak ve eğitim seviyeleri yaratabilecek olmaları temel amacı ile bağdaşmamaktadır.

Yapacağı görev yönünden farklı konumda bulunmayan ancak öğretmenin kişisel gelişimine ve mesleki beceri ve kültürüne liyakat nedeniyle sayısal olarak sınırlandırıp özlük hakları yönünden yapılacak iyileştirmenin, bir yüzde ile ifade edilmesi bu yüzden ayrı sınıf öğretmenler yaratıyor olarak algılanması, öğretmenler arası çalışma barışına da engel olacak niteliktedir.

Öğretmen kadroları bu statüler derecelendirme sonrasında bulunduğu okul yönünden önem kazanacak, kimi bölge ve yörelerde ayrıcalıklar yaratacak olumlu/olumsuz talep ve tercih odağı olacaklardır.

Sosyal devlet, toplumsal huzursuzluk ve yakınmaların oluşumunun sebebi değil engel olan devlettir.

Öğretmenlik mesleği sunduğu hizmet yönünden vardır ve önemlidir. Sunulan hizmet ülkenin geleceği genç kuşakların temel eğitimidir. Temel eğitimin, okula ve kadrosuna göre

Esas Sayısı : 2004/83
Karar Sayısı : 2008/107

nitelenmesine neden olacak düzenleme bu okulların ve kadroların korunduğu, farklı eğitim sunulduğu kanısını derinleştirecek ve eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini öğrenciler yönünden bozacaktır.

Öğretmenlerin temel eğitimde kariyer basamakları ile ayrıştırılarak sınıflandırılmasına olanak sağlayan kuralın Anayasa'nın 2. ve 42. maddelerine aykırı olduğu düşüncesi ile çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

Üye

Serruh KALELİ